

בפרשה אנו פוגשים את דמותו של בצלאל האדריכל הלאומי אשר נבחר להיות זה המממש את התכנית של בנין המשכן. למדנו מתהליך הבחירה שלו ומהתוכניות שהוא הצטרך לשם מילוי תפקידו, עניינים רבים הקשורים בשליחות ציבורית.

"אמר רבי יצחק: אין מעמידין פרנס על הציבור אלא אם כן נמלכין בציבור שנאמר: "ראו קרא ה' בשם בצלאל", אמר לו הקב"ה למשה: "משה, הגון לפניך בצלאל"?", אמר לו: ריבוננו של עולם, אם לפניך הגון לפני לא כל שכן?!, אמר לו ה': אעפ"כ לך אמור להם. הלך משה ואמר להם לישראל: הגון עליכם בצלאל?! אמרו לו ישראל: אם לפני הקב"ה ולפניך הגון לפנינו לא כל שכן?!" (מסכת ברכות דף נ"ה).

רבי יצחק מבין שבקריאה של משה לבני ישראל, הקב"ה רואה את העם כשותפים עמו ונותן להם חלק בבחירה של בצלאל.

תכונות יסוד של בצלאל

על היבט זה עומד הראי"ה קוק בפירושו: 'עין אי"ה' בעקבות מימרתו של ר' יצחק במסכת ברכות: "אין מעמידין פרנס על הציבור אלא אם כן נמלכים בציבור".

הרב זצ"ל מדקדק בדרך המינוי המשתלשלת מהקב"ה למשה וממשה לישראל, ורואה בשלבים אלה שימת דגש על שלושה קריטריונים הנתבעים מהמנהיג וכה דבריו:

"טהרת הלב וקדושת המעשים הנובעים מקדושת הנפש ומידותיה הפנימיות... אמנם גם מעלות וכישרונות המוניים צריך שלא יחסרו לו, כדי שיהיה מוכשר להנהיג את הציבור בדברים ודרכים המקובלים עליהם, ועל זה תורה ההמלכות בציבור..."

אמנם המעלות בכללם שלש הנה:

(האחת) הקדושה הפנימית וזוך הנפש, הגלוי רק לפני בוחן כליות ולב. השנייה לה, היא החכמה העמוקה הגדולה שראוי שיעוטר בה פרנס הדור כדי לנהל בתבונת כפיים את עדותו...

והמעלה השלישית היא השלמות ההמונית, כמו איש תואר ובעל קומה, צח הלשון, הלוקח נפשות בחן מדברותיו"

והרב מוסיף ומדגיש כי קריטריונים אלה- ששלושתם נחוצים, צריכים לבוא דווקא בסדר עדיפות זה: "ויהיה העיקר הגדול... צדקת הפרנס וחסידותו האמיתית, השניה לה- מעלת החכמה היתירה, והשלישית- המעלה ההמונית החיצונית, אמנם כשיתפכו הסדרים... אז תסלף הפרנסות את דרכיה."

ולאור זאת הוא חותם וקובע הלכה למעשה: "וזאת תהיה התעודה לדורות, לדעת את האופן המעולה בבחירת פרנס, שתלכנה מעלת הצדק, החכמה והחן הטוב כסדרן זה אחר זה..."

רצוי לאחיו

בנוסף, אומרים חז"ל שקראו לו בצלאל על שם "שישב בצל-אל", ינק את כוחו לא רק מבחירתם של הקב"ה ושלוחו משה, אלא גם מרצון העם שהבין שהוא האיש המתאים ביותר בשעה זו להנהיג את המפעל הגדול של בניית המשכן.

תכונותיו של בצלאל

"וימלא אותו רוח אלוקים בחכמה, בינה ובדעת ובכל מלאכה" מסביר כל כך מדרש לקח טוב:

"בחכמה – שהיה חכם בתורה, בתבונה – מלמד שלמד מאחרים, ובדעת – מלמד דבר מתוך דבר".

בצלאל הצטיין ביכולת "לחשוב מחשבות" ולבצעם באופן מושלם: "לְחַשֵּׁב מִחֻשְׁבוֹת לַעֲשׂוֹת בְּזָהָב וּבַכֶּסֶף וּבַנְּחֹשֶׁת"

מסביר הבעל "מנחה בלולה", יש אדם היודע "לחשוב מחשבות" – המצטיין בהכנת תוכניות ובשרטוט קווי פעולה, המוצעים לאנשי המעשה. ויש מי שמסוגל רק לבצע תכניות, שהוכנו ע"י אחרים עד לפרטי פרטים. ואלו בצלאל הצטיין בשני התחומים גם יחד, הוא ידע "לחשוב מחשבות" – להכין תוכנית מפורטת לביצוע וגם "לעשות בזהב ובכסף ובנחושת" לבצע במומחיות רבה כל מה שנדרש לעשות במלאכת המשכן.

סדרי עדיפויות

עוד ניתן ללמוד על דמותו של בצלאל מתוך הציווי לעשיית הארון: בפרשת תרומה למדנו כי הדבר הראשון שעליו מצווה משה הוא הארון.

לעומת זאת בפרשיות הביצוע אנו מוצאים שקדמה הקמת המשכן לבניית הארון – מה פשר ההבדל ביניהם?

חז"ל מסבירים: "בשעה שאמר לו הקב"ה למשה: לך אמור לו לבצלאל עשה לי משכן ארון וכלים, הלך משה והפך, ואמר לו עשה ארון וכלים ומשכן. אמר לו בצלאל, משה רבינו מנהגו של עולם הוא – אדם בונה בית ואחר כך מכניס לתוכו כלים, ואתה אומר: עשה לי ארון וכלים ומשכן! כלים שאני עושה – להיכן אכניסם? שמא כך אמר לך הקב"ה, עשה משכן ארון וכלים.

אמר לו: שמא בצל אל היית וידעת?" מה ראה משה רבנו לשנות מהסדר שבו

נצטווה ע"י הקב"ה? מה הביא אותו לצוות לבצלאל דווקא בסדר זה?

מסביר הרב חיים דרוקמן כי: משה רבינו בא ללמדנו לימוד חשוב ביותר –

נכון שיש צורך שבאופן טכני יוקם המשכן קודם לכלים. נכון שהמסגרת קודמת באופן מעשי לבנין אהרון, כשבאים לבנות את המשכן – צריכה שתעמוד לנגד עיננו התכלית של הקמת המשכן – התורה השוכנת בארון.

משה רבינו מלמד אותנו שגם כאשר אנו באים לביצוע הדברים, אסור לשכוח מה העיקר. צריכה שתעמוד לנגד עיננו המגמה של הדברים, צריך תמיד' לדעת מהו הערך של הדברים, מהו האידיאל לשמו מוקמת המסגרת.

אע"פ שבאופן מעשי יש צורך להקדים את המסגרת – אסור לשכוח לשם מה היא מיועדת, מהי התכלית לשמה היא נבנית. התורה היא הנשמה של המשכן, היא התוכן שלשמו מוקמת המסגרת כולה. ואמנם, כשיש את הערך, כשהמסגרת אכן משמשת את התוכן לשמו היא נועדה – אז גם המסגרת היא קודש!

מנהיגי חינוך יקרים,

כולנו משתדלים והולכים בדרך פרנסי עם ישראל. בפרשה זו אנו לומדים מדרכו של בצלאל בן אהליאב, שמנהיגותו ויצירתו נובעים מהפנים אל החוץ, מהעבודה האישית ועד לביטוי שהיא יוצרת במרחב.

נתפלל שבמעשינו נמצא חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם. נשאף להיות מנהיגים בבחינת "לחשוב מחשבות" לתכנן תוכניות וחלומות ולהביאם לכדי ביצוע איכותי ומשמעותי, להבחין בעיקר, בערך, במשמעות ובאידאל המניע כל מעשה שלנו.

גשמי ברכה בארצנו,

שבת שלום ומבורך

שושנה נגר